

Esa Itkonen (Kanava 7/2003)

INKVISITIO VAI VAPAAMUURARIKILTA?

Kanavan numerossa 4/5 Fred Karlsson ja Timo Riiho ottavat puheeksi Kalevi Wiikin kirjan *Eurooppalaisten juuret*. Heidän kirjoituksensa kaipaa mielestäni oikaisua.

Kielihistoriaa koskevissa näkemyksissään Wiik joutuu ottamaan kantaa indoeurooppalaisiin kieliin, suomalais-ugrilaisiin kieliin ja baskiin. Hänen näkemystensä virheellisyyden ovat useassa eri yhteydessä osoittaneet sellaiset indoeuropeistit kuin Raimo Anttila ja Asko Parpola sekä nuoremasta polvesta Petri Kallio ja Santeri Palviainen. Saman ovat tehneet sellaiset fennougristit kuin Ante Aikio, Johanna Laakso ja Janne Saarikivi. Saman on tehnyt myös indoeuropeistiikan ja fennougristiikan välisen 'saumakohdan' johtava tuntija Jorma Koivulehto. Entä mitä sanoo Wiikin käsityksistä johtava baskin kielen tutkija Larry Trask: "Nonsense. Absolute balderdash. Kalevi Wiik has not established anything at all, least of all about Basque. What he does is to draw pretty maps showing Uralic speakers wandering all over the solar system zillions of years ago." ["Täyttä puppua. K.W. ei tarjoa mitään tuloksia, kaikkein vähiten baskista. Hän vain piirtelee sieviä karttoja, joiden mukaan uralilaiskielten puhujat ovat kuljeskelleet kaikkialla aurinkokunnassa jo ziljoonia vuosia sitten."] Itse olen osoittanut Wiikin käyttämän käsiteapparaatin sisäisen epäjohton mukaisuuden yleisen kielitieteen näkökulmasta.

Kaikesta huolimatta Karlsson ja Riiho haluavat puolustella Wiikiä. Millä perusteella? Heidän mielestään perusteluksi riittää se, ettei fennougristiikka pysty antamaan yleisesti hyväksytyjä vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin: Miksi klassinen vertaileva metodiikka näyttää johtavan siihen luonnottomaan lopputulokseen, että vanhimmassa kantakielessä ei ole ollut murteita? Kuinka monihaarainen suomalais-ugrilaisien kielten sukupuun on?

Mitä tulee ensimmäiseen kysymykseen, Karlsson ja Riiho yksinkertaisesti erehtyvät. Teoreettinen kielitiede on jo ajat sitten antanut siihen sitovan vastauksen. Vertailevaan metodiin on *sisään rakennettu* sekä sukupuun käsite että homogeenisen eli murteita vailla olevan kantakielen käsite. Jälkimmäinen on siis *idealisaatio*, jota ei ole tarkoitettukaan otettavaksi kirjaimellisesti (kuten Suomen 'klassisen' fennougristiikan edustajat Paavo Ravila ja Erkki Itkonen jo aikoinaan nimenomaisesti totesivat).

Toisessa kysymyksessään Karlsson ja Riiho onnistuvat paremmin, ainakin näennäisesti. Ei tosiaankaan tiedetä varmuudella, miten monihaarainen suomalais-ugrilaisien kielten sukupuun on. Mutta sama pätee luonnollisesti kaikkien muidenkin kielikuntien sukupuista. Kyseessä on se yksinkertainen totuus, että tieteessä ei yleensä voi saavuttaa täydellistä varmuutta.

Mitä Karlsson ja Riiho tästä päättelevät? He päättelevät, että koska varmaa

totuutta ei voi saavuttaa, mitä tahansa saa väittää, ei vain sellaista, mikä on erittäin suurella todennäköisyydellä epätotta, vaan myös sellaista, mikä *tiedetään* epätodeksi. Lienee selvää, että tässä päättelyssä käytetty logiikka ontuu.

Karlsson ja Riiho leimaavat Wiikin arvostelijoiden asenteen 'inkvisitoriseksi'. Tästä olen eri mieltä. Heidän oma asenteensa tuo mieleen vapaamuurarien välisen solidaarisuuden: toveria (ja entistä opettajaa) pitää puolustaa, oli hinta mikä hyvänsä.